

DUŠOBRIŽNIK I SREDNJOŠKOLSKA MLADEŽ

ANKETA MEĐU ZAGREBAČKIM SREDNJOŠKOLCIMA

Dr. Ivan Škreblin:

S U M M A R I U M.

Die Hauptquelle dieser Disertation sind von Mittelschülern und Mittelschülerinnen ausgefüllte Fragebögen. Den Schülern der höheren Klassen der Real- und Gymnasialschulen in Zagreb wurde Ende des Jahres 1940 der folgende Fragebogen zum Ausfüllen vorgelegt:

- I. Wie alt bin ich?
- II. Was will ich im Leben erzielen?
- III. Wie bin ich mit der Schule zufrieden?
- IV. Mein liebster Schulgegenstand? Warum?
- V. Was interessiert mich in der Schule am mindesten? Warum?
- VI. Mein geistiger Umgang mit den Eltern und Geschwistern?
- VII. Mein liebstes Buch? Warum?
- VIII. Mein liebster Sport? Warum?
- IX. Meine liebste Unterhaltung? Warum?
- X. Mein liebster Tanz? Warum?
- XI. Wohin gehe ich lieber: ins Kino oder ins Theater? Warum?
- XII. Warum leben manche Leute notdürftig?
- XIII. Warum ändert sich immer die Mode?

Die Frage No. XIII. ist bloss den Schülerinnen vorgelegt worden. Es sind im Ganzen 962 Fragebögen ausgefüllt worden, davon 577 von Schülerinnen. Dieses beträgt 28,24% der zagreber Real- und Gymnasialschüler der höheren Klassen.

Im ersten Abschnitte werden alle beantworteten Fragen behandelt und die Resultate in Tabellenform wiedergegeben. Dann folgt eine Tabelle, die einen zusammenfassenden Einblick über die religiös, nationalistisch und kommunistisch orientierten Antworten gestattet. Nach diesen Ergebnissen hat sich 6,76% der Schüler für gottlos, und 9,52% gläubig erklärt, während sich 4,68% in religiöser Krisis befindet. Bei der Schülerinnen sind nur zwei Fälle der religiösen Krisis, und 24,42% sind gläubig. Nationalistisch orientierte Schüler 26,37% und Schülerinnen 31,16%. Kommunistisch orientierte Schüler 13,69%, Schülerinnen 0,52% (die mehrzahl der befragten Schülerinnen besucht konfessionale Schulen).

Im zweiten Abschnitte sind die Ideale unserer Jugend auf Grund der Aussagen der Jugend selbst behandelt worden. Der Blick in die Zukunft (was will ich im Leben erzielen) hat uns manche Sehnsucht der Jugend gezeigt, besonders was den Beruf und die nationalistischen Tendenzen betrifft. Soziale Gesinnung der Jugend konnte auch treffend dargestellt werden.

Im dritten Abschnitte sind die dunkleren Seiten der Jugendentwicklung dargestellt. Es sind mehrzählige Komponenten, die ihren Einfluss auf die städtische Jugend ausüben. Hier sind nur Pubertät, Familie, Schule, Lektüre, Kino, Theater, Tanz, Unterhaltung, Sport, Mode, verarbeitet worden. Die jugendliche Antworten nehmen diesen Faktoren gegenüber einen offeneren Standpunkt ein, aber die statistischen Ergebnisse lenken unseren Blick auf die Tatsache, dass ein grösserer Teil der Jugend in Lektüre, Kino, Sport, Tanz und Mode keine grosse Gefahr erblickt.

Die ersten drei Abschnitte wollten dem Seelsorger einen tieferen Einblick in die gegenwärtige pädagogische Situation verschaffen, damit er seine Pflicht und Verantwortlichkeit vertiefe. Im vierten Abschnitte ist die finale Deutung der Psychologie des Jugendalters, wie auch etliche Anmerkung, nämlich der ethische Unterricht, Psychologie des Erlebnisses u. s. w. als Winke für die notwendigen Kenntnisse im Gebiete der angewandten Psychologie gegeben. — Im Mittelpunkt aller pädagogischen Anstrengungen und Kämpfe um die besseren intellektuellen und moralischen Erfolge der Erziehung steht immer noch die Persönlichkeit des Erziehers. Ebenfalls, und noch viel mehr, ist die Persönlichkeit des Religionslehrers fast am entscheidendsten für die pädagogische Dynamik des Religionunterrichtes in der Mittelschule.

Krajem 1940. proveo sam dozvolom gospode ravnatelja u višim razredima zagrebačkih srednjih škola anketu. Bio sam svagdje najbolje primljen, te sam u razmjerno kratko vrijeme imao odgovore. Tako sam od 1200 poslanih upitnica sabrao 577 muških i 385 ženskih; dakle 962 odgovora.

Prema službenim podacima, što ih sadrži »Status gimnazija i učiteljskih škola 1940/41. (stanje do konca studenoga 1940)« odsjeka za srednju nastavu u Zagrebu, broj srednjoškola i srednjoškolki u gradu Zagrebu, koji pohađaju više razrede (5., 6., 7. i 8. razred) realnog i gimnazijalnog smjera, iznosio je 3546. Prema tome broj anketiranih (962) jest 28,24% svih zagrebačkih srednjoškolskih đaka isključivši srednjotehničke, stručne, trgovačke i učiteljske škole.

Koinstrukcija, a time i koedukacija postoji (prema gore spomenutom statusu) na teritoriju bivše banovine Hrvatske u svim školama osim u Karlovcu, Osijeku, Splitu, Sušaku, Šibeniku, Vinkovcima i Zagrebu. Brojno stanje prema već spomenutim podacima u navedenim realnim gimnazijama i gimnazi-

jama bez načelne koinstrukcije iznosi 20.414, a 13.108 đaka polazilo je real. gimnazije, u kojima je koinstrukcija. Tu smo izuzeli katoličke konfesionalne srednje i slične škole. One imaju zajedno 1.938 đaka, te načelno isključuju koinstrukciju. Dakle na području bivše banovine Hrvatske imalo je 63% učenika i učenika obuku bez koinstrukcije, dok je 37% imalo mješovitu obuku (dječaci i djevojke zajedno). Tu nije uračunano 1.918 kandidata učiteljskih, građanskih i trgovačkih škola.

Podatci će naše ankete biti bliže onim školama, gdje nema koinstrukcije. Dakako, da Zagreb sve više poprima životni stil velegrada, pa bi i tu trebalo prema provinciji uzeti neke korekture. Škole sa koinstrukcijom trebalo bi obraditi i isporučiti negativne osobine zajedničke nastave. Mi ovdje ne ulazimo pobliže u pitanje moralnih vrednota, t. j. da li one koinstrukcijom rastu ili padaju, niti se osvrćemo na teške didaktičke smetnje škole sa koinstrukcijom.¹

Jedno i drugo je Pijo XI. obuhvatio u enciklici »O kršćanskom uzgoju mladeži«, gdje kaže: »Isto je tako pogrešna i za kršćanski odgoj pogibeljna takozvana metoda koedukacije. Nju također mnogi osnivaju na naturalizmu, koji poriče istočni grijeh... Povrh toga u samoj naravi, koja spolove čini različitim po organizmu, sklonostima i sposobnostima, nema nikakvog razloga, zbog kojeg bi moglo ili moralo biti miješanje, a još manje izjednačenje u odgoju obih spolova.«²

Papa traži odvojenu obuku i uzgoj mladića i djevojaka. »Ta načela neka se po zakonu kršćanske razboritosti primijene u zgodno vrijeme u svim školama, a naročito u razdoblju, koje je za odgajanje osjetljivije i odlučnije, kao što je to doba prve mladosti.«

Uspjeh ankete, uz mnoge druge okolnosti, ovisi dobroano o postavljenim pitanjima. Zato su mnogi, koji su se ozbiljno latili toga posla, pomno proučavali stilizaciju pitanja, što više, tražili savjeta od iskusnih poznavalaca života i omladine.³ Izveli su najprije pokuse tako, da odgovori nekolicina, onda bi tek uz

¹ O koedukaciji napisao je F. W. Foerster značajnu raspravu: *Die gemeinsame Erziehung der Geschlechter*, u knjizi *Schule und Charakter*, Zürich 1920.¹⁴ str. 21—39. Događnik ministar nastave Dr. Mile Budak prigodom svečanosti blagoslova temeljnog kamena nove pučke škole u Kustošiji rekao je među ostalim: »Osim toga svakako ćemo učiniti da ukinemo koedukaciju t. j. da muška i ženska djeca idu zajedno u isti razred. Razlozi su vrlo jednostavni. Između muškarca i žene mora postojati sveta mistika poštovanja. Ako su neprekidno u razredu i gurkaju se i turkaju nema te mistike ni poštovanja. To je pogubno i ne smije biti. Mi ćemo to ukinuti, ne zato što bi nam to možda Kaptol došaptavao nego zato, jer kao ocevi znamo, da to ne valja i jer je u interesu hrvatskog naroda, da odgajamo valjane djevojke i valjane mladiće...« (Hrvatski Narod br. 213 od 15. IX. 1941. str. 2.).

² Citiramo prema otisku »Nadbiskupske tiskare«, Zagreb 1930, str. 19.

³ Francesco Oglati: *I nostri giovani e la purezza*, Milano 1938.¹⁰ s. 17.

ostale mjere opreza razaslali pitanje u širi krug, koji je imao biti anketiran.⁴ Pod ovakovim je okolnostima sastavljen i upitni arak, koji nam omogućuje, da u glavnim crtama procijenimo duševno stanje, životne ciljeve, ideale, borbu i krize hrvatske srednjoškolske omladine u Zagrebu krajem 1940.

Donosimo pitanja upitnoga arka upravljenog na učenice srednjih škola:

- I. Koliko mi je godina?
- II. Što želim postići u životu?
- III. Kako sam zadovoljna sa školom?
- IV. Moj najmiliji predmet u školi? Zašto?
- V. Što me u školi najmanje interesira? Zašto?
- VI. Moj duševni odnos prema roditeljima i braći?
- VII. Moja najmilija knjiga? Zašto?
- VIII. Moj najmiliji šport? Zašto?
- IX. Moja najmilija zabava? Zašto?
- X. Moj najmiliji ples? Zašto?
- XI. Kamo idem radije: u kino ili u kazalište? Zašto?
- XII. Zašto dosta ljudi oskudno živi?
- XIII. Zašto se moda neprestano mijenja?

Upitni arak upravljen srednjoškolcima isti je kao gore navedeni, tek je izostavljeno XIII. pitanje.

Kako se iz upitnog arka može razabrati, pitanja su u glavnom postavljena ekstremno, t. j. obzirom na maksimum odnosno minimum, jer to odgovara duševnosti omladine u doba razvitka. Povrh toga se iz čitavog upitnog arka može razabrati, da pitanja u vezi s namjerom obradbe teme nijesu ni izdaleka sugestivna. Namjera mi je bila, da pomoću ove ankete dobijem pozitivnu građu o cjelokupnoj duševnosti zagrebačkih višeškolaca, pa da tako mogu ovim podacima osvijetliti pitanje kvaliteta dušobrižnika, t. j. vjeroučitelja, i njegova odnosa prema đacima. Možda će se stoga tkogod čuditi, što se u pitanjima nigdje ne spominje ni vjera, ni vjeronauk, ni vjeroučitelj. To je učinjeno namjericе, da se tako posve osigura potpuna sloboda izjavljivanja i da se izluči svaka sugestivnost u tom pravcu. Anketirana omladina uopće i nije znala, da ovu anketu priređuje svećenik. Samo tako moglo se računati s posve iskrenim odgovorima o vjerskim pitanjima. A da će omladina sama, spontano,

⁴ Isp.: Dr. Martin Keilchacker: Der ideale Lehrer nach der Auffassung der Schüler, Freiburg i B., 1932. s. 7.

i bez pitanja, progovoriti i o vjerskim pitanjima, o vjeronauku i vjeroučitelju, bilo je jasno svakom poznavaoču omladine.

Spominjem još, da su uzete i provedene sve mogućnosti opreza, da se đacima zajamči diskrecija. To su gg. ravnatelji omogućili velikom brigom i uputama gg. nastavnica. Dakako, da time ne možemo ustvrditi, da nije moglo biti nikakva utjecaja izvana, jer već nazočnost ovoga ili onoga nastavnika može i nehotice djelovati, da čak odgovori ovako ili onako.

Odgovori ovise o iskrenosti omladine, o volji, da istinu izreku i o sposobnosti, da tu istinu zaokruženo izraze. Mnogi autori hvale heroizam iskrenosti omladine.⁵

Što se tiče sposobnosti omladine, da izrazi što želi izjaviti, mogao bi se oprovrgavati anketni sistem u toliko, što omladini ne dostaje dovoljno znanja i zrelosti, da vagne pojmove, da zahvati u realnost i da je objektivno prikaže. Naša će anketa ipak pokazati u velikom dijelu upravo protivno. No, kad dobro vođena anketa i ne bi mogla dati po izjavama blizinu objektivne realnosti, i tada bismo u iskrenosti omladinskih izjava dobili vrijednu psihologijsku građu. Takova »nezrelost« postaje u tom slučaju izvrsnim prilogom za upoznavanje psihologije omladine, i to baš današnje omladine, koja je živjela i živi u posebnim prilikama. Sve to može pridonijeti dragocjenih podataka i opomenâ učitelju, da se u srednjoj školi brižno kloni nastranosti pedagoškog teleomorfizma. Upravo ta tendencija, da se omladina prosuđuje sa stanovišta odraslih donosi široku oporbu između đaka i profesora u pogledima na kulturna dobra i njihovo podavanje učenicima u školi. I kad anketa ne bi imala nikakvog drugog značenja, već bi time donijela dosta jasan pogled na tendencije srednjoškolske omladine.

Da se bar donekle vidi vrijednost nekih (od mnogobrojnih) omladinskih testova, to ih ovdje donosimo u cijelosti. Oda-

⁵ Tako na primjer:

»Von Einzelheiten abgesehen, war ich immer wieder angenehm überrascht, mit welchem Ernst und Eifer, mit welcher Offenheit und Hingabe sich diese Tausende von Schülern mit der Frage des idealen Lehrers beschäftigten und sich für eine Besserung und Lösung einsetzen« (Dr. M. Keilchacker, Der ideale Lehrer ... Freiburg 1932, Predgovor V.).

»Djevojke su odgovarale rado, sa zanimanjem i velikom iskrenošću. Svaki, ko uzme te originale u ruke, divi se upravo herojskoj iskrenosti«. (Dr. Dragutin Kniewald, Prilog religijskoj psihologiji omladine, Kat. List LXXIV. (1923) br. 1. str. 4 b).

»... Avevo ragiunto risultati meravigliosi. Moltissimi cari amici con una generosità che io non mi aspettavo, invece di rispondere al questionario, mi scrissero tutta la storia della loro vita, delle loro cadute, dei loro sforzi, delle loro vittorie... Ah, i giovani! Sono capaci di qualsiasi eroismo. Solo ne può dubitare chi non li conosce... Io passavo, di meraviglia in meraviglia... ed io mi stupivo di trovare una ricchezza d'osservazioni psicologiche finissime, che non avevo mai trovato sui libri (alcuni dei quali ottimi) intorno alla purezza...« (Francesco Olgiati, I nostri giovani e la purezza... Milano 1938¹⁰, str. 19.).

brani su ponajbolji testovi kao predstavnici misli i naziranja nacionalistički, komunistički, vjerski orijentirane omladine, a prilažemo i testove u kojima se zapaža teža kriza puberteta. U našoj anketi imade upravo na izbor testova u raznim smjerovima isto tako vrijednih, pa i boljih. Upravo je neprilika iz mnoštva i obilja građe odabrati najbolje.

Donosimo zreli i karakterističan test, koji nosi signaturu: **M/207** (M = mladić). Test je značajan jer nosi vjersko, moralno i nacionalističko obilježje.

- I. Koliko mi je godina? — Imam 16 godina.
- II. Što želim postići u životu? — Želio bih postati liječnik (medicinar).
- III. Kako sam zadovoljan sa školom? — Prilično sam zadovoljan, samo nema potrebnijih predmeta, kao na pr.: stenografija; kad dođem na sveučilište, laganije učim, kad si skiciram predavanje. Trebalo bi 2 (dva) sata gimnastike. Zašto? Zato, jer nam je zdravlje najveće blago na ovome svijetu; u samom razredu, t. j. u prašini punoj bacila, gdje sjedim zguren 8 zapravo 12 godina, ne mogu bome steći zdravlje. Trebalo bi s a v j e s n i h (koji ne zavađaju mladež na —) u originalu učinjen je potez crvenom olovkom, time vjerojatno misli: komunizam op. moja) profesora, i to Hrvata, ali Hrvata !!!
- IV. Moj najmiliji predmet u školi? Zašto? — Matematika, vjeronauk, prirodopis (čovjek). Matematika mi je potrebna u životu i njime mi se bistri mozak. Vjeronauk zato, jer moram da spoznam, otkud sam, zašto sam, i kamo ću za uvijek pripasti, prema tome, ako radim pošteno ili zlo. Prirodopis (čovjek) zato, jer kanin postati liječnik, savjestan, a ne kao neki današnji samo za trpanje novaca.
- V. Što me u školi najmanje interesira? Zašto? — Najmanje me interesira učenje srpske povijesti, zato, jer se njoj posvećuje veća pažnja nego hrvatskoj, pravoj hrvatskoj.
- VI. Moj duševni odnos prema roditeljima i braći? — Prema roditeljima, kao svaki pošten čovjek, imam osjećaj velike ljubavi, kao zahvalnost za brigu, trud i muku njihovu prema meni.
- VII. Moja najmilija knjiga? Zašto? — Najomiljenija mi je knjiga od dr. Totha: »Proljetne oluje«, zato, jer poučava mladež, što znači nećudorednost i što se njome postizava.

- VIII. Moj najmiliji šport? Zašto? — Najmiliji šport mi je zapravo gimnastika, vježbanje na uzduhu, i to bacanje kugle i pong-pong.
- IX. Moja najmilija zabava? Zašto? — Moja najmilija zabava je polaženje savjesnih društava.
- X. Moj najmiliji ples? Zašto? — Još ne plešem; ne zanima me još zato, jer mi se gadi, kad znam zašto većinom ide mladež na ples. Zato da se djevojkom upozna i iskoristi je, t. j. više puta upropasti za cio život.
- XI. Kamo idem radije: u kino ili u kazalište? Zašto? — Radije idem u kazalište, u kino dolaze najviše odurni filmovi.
- XII. Zašto dosta ljudi oskudno živi? — Zato, jer se većinom svi, skoro svi od mladeži pa do najstarijih, podavaju seksualnim nagonima, pijanstvu i t. d. — Budući da neki bez ikakvih kvalifikacija primaju mjesta, dolazi najviše do toga. Trebala bi i savjesnija uprava.

Test, koji slijedi, predočuje odgovore nacionalistkinje. Test imade signaturu D/3. (D = Djevojački test).

- I. Koliko mi je godina? — Imam petnaest godina.
- II. Što želim postići u životu? — Želim da osnujem skroman dom i da djecu odgojim u hrvatskom duhu, da dočekam »Slobodnu i Nezavisnu Hrvatsku«.
- III. Kako sam zadovoljna sa školom? Zašto? — Sa školom sam srednje zadovoljna. Htjela bih, da se mjesto latinskoga uči talijanski, da se ne gleda na materijalne prilike i da se ne ocjenjuje prema političkom uvjerenju.
- IV. Moj najmiliji predmet u školi? Zašto? — Jest povijest i hrvatski, jer tu učimo naše pradjedove slavne, za koje se gleda (da) ih se zatre, i jer mi je hrvatski materinji jezik.
- V. Što me u školi najmanje interesira? Zašto? — Latinski me najmanje interesira, jer je to mrtvi jezik. Bolje je, da se današnja mladež odgaja u duhu, koji sad vlada.
- VI. Moj duševni odnos prema roditeljima i braći? — Prema roditeljima sam iskrena, sestricu jako volim i sve joj povjerim.
- VII. Moja najmilija knjiga? Zašto? — Najviše volim čitati romane i to o bojevima, kad se lijepo svrše, jer se onda u to uživim i bila bih jako sretna, kad bi

mogla da vidim jednom našega vođu dr. Pavelića i slobodnu Hrvatsku.

- VIII. Moj najmiliji šport? Zašto? — Najmiliji šport mi je plivanje, jer se onda najviše odmorim.
- IX. Moja najmilija zabava? Zašto? — Moja najmilija zabava mi je politiziranje, da barem malo čujem o mojoj dragoj domovini Hrvatskoj.
- X. Moj najmiliji ples? Zašto? — Moj najmiliji ples mi je valcer, jer je to jedan od najstarijih plesova.
- XI. Kamo idem radije: u kino ili kazalište? Zašto? — U kazalište volim ići, jer mi je tamo zornije.
- XII. Zašto dosta ljudi oskudno živi? — Jer sve glavne trgovine vode »Čifuti« i jer oni gule narod. Zato, jer vođe Hrvatskog naroda — ako ih možemo tako nazvati — gule narod. Krivo je mišljenje kod komunisti, da će se to sve dijeliti. Uostalom, kad naš pravi vođa dođe, nadajmo se, da će biti bolje. Vrlo mi je žao, da se ne smije reći slobodno, koji nam je pravi vođa, za kojim milijuni i milijuni duša čeznu kao za Spasiteljem. To je doktor Ante Pavelić.
- XIII. Zašto se moda neprestano mijenja? — Da si mogu dotepenci puniti džepove.

Prelazimo na tekst komunistički orijentiranog srednjoškolca. Signatura testa: M/338.

- I. Koliko mi je godina? — Navršit ću za par mjeseci 17 godina.
- II. Što želim postići u životu? — Ja nemam aspiracije na docenta ili doktora, dok moj narod trpi, dok je zarobljen od kapitalizma. Ja mogu postići cilj samo onda, kad se radni narod čitavoga svijeta oslobodi od kapitalističkog režima. Zato ću se boriti u životu za slobodu radnoga naroda, a želio bih da budem »komesar« za kulturne probleme.
- III. Kako sam zadovoljan sa školom? — Škola u današnje doba zadovoljava samo malograđane, jer je osnovana na njihovom sistemu. Iako sam dobar đak i nije mi škola teška, ipak ovakvo uređenje mrzim. To je obična malograđanska institucija za odgoj gospode. Ocjene bi morale biti: prolazi i pada. Škola treba biti humana.
- IV. Moj najmiliji predmet u školi? Zašto? — Hrvatski i francuski. Te ću predmete studirati; a čistu filozofiju, koje nemamo, volim također. Hrvatsku književnost volim intuitivno, a francuski radi kulturnog

izraza i neopisivo lijepog jezika. Francuski mi je ideal i bez njega ne ću izaći iz gimnazije.

- V. Što me u školi najmanje interesira? Zašto? — Držim, da sam inteligentan, a inteligentnog čovjeka može neinteresirati samo vjeronauk. Jer sam čovjek realnosti i borbe i meni ne treba raja ni »desna strana boga oca«. »Raj se treba stvoriti na zemlji« (Mäuzer), a ne nekarakterno se nadati u neki nadzemaljski raj. To je čisto kapitalistička institucija i radi toga, budući da vjeronauk služi kapitalizmu, o d b a c u j e m g a.
- VI. Moj duševni odnos prema roditeljima i braći? — Brat mi je veliki drug, jer je borac kao i ja, pa me najbolje shvaća. Zavidam roditeljima, što su se trudili da me malograđanski odgoje, ali im zahvaljujem, jer su mi dali poticaja za rad (do 14 god). Sa bratom sam najviše i volim ga kao druga, a ne kao brata.
- VII. Moja najmilija knjiga? Zašto? — Socijalna literatura. Mati od Gorkog, Gvozdena peta od Londona, jer su izraz mojih težnja.
- VIII. Moj najmiliji šport? Zašto? — Čitanje knjiga, za drugo nemam vremena. Inače volim lakoatletiku, ali mrzim one, koji je tjeraju, jer su buržuji.
- IX. Moja najmilija zabava? Zašto? — Debata, jer uživam nekom nešto dokazati.
- X. Moj najmiliji ples? Zašto? — Sa glupošću se ne bavim. Molim gospodo, gdje vam je kultura, kad ovako glupo pitanje postavljate, pa valjda nismo na kapitalističkoj rivijeri.
- XI. Kamo idem radije: u kino ili u kazalište? Zašto? — Kino volim, kad su historijski filmovi, a kazalište drame i opere.
- XII. Zašto dosta ljudi oskudno živi? — To je jasno, jer vlada kapitalizam, koji je osnovan na najamnoj snazi i privatnom vlasništvu. Srušiti treba njega, pa ne će biti oskudice ni bijednih. Kapitalizam sprema slobodu konkurencije, od koje strada radnik; razna kapitalistička društva pljačkaju seljaka. Samo je jedna država uspjela da upropasti privatni kapital, ali on će pasti u cijelom svijetu, jer kad on padne, onda pada i o s k u d i c a. Zašto se lokomotive lože sa kavom, zašto se proljeva mlijeko; a drugi umiru od gladi? Odgovor: Kapitalistički višak vrijednosti. Zar onda nije sve jasno!

Donosimo još dva testa, u kojima je vidljiva kriza, što je prije ili kasnije, u većoj ili manjoj mjeri, mora da proživi omladina u dobi razvoja. Test imade signaturu: D/12

- I. Koliko mi je godina? — Meni je oko 16 godina.
- II. Što želim postići u životu? — Moja najveća želja je da studiram kozmetiku, i ako se možda pruži pogodna prilika i mladić koji meni i mojim zahtjevima i idealima odgovara, da se udam.
- III. Kako sam zadovoljna sa školom? Zašto? — Da iskreno odgovorim, sa školom nisam baš jako oduševljena, jer želim učiti sasvim nešto drugo no što u školi učim. Ja sam previše idealna, romantična i velika sanjalica, a da bi mogla školu shvatiti do u srž, kako uistinu i jest. Naravski, ja sam isto željna znanja, a pogotovo želim visoko obrazovanje osobito jezika i njihovu literaturu!
- IV. Moj najmiliji predmet u školi? Zašto? — Moj najmiliji predmet je njemački, francuski, jako volim gimstiku, osobito ritniku, ali je na žalost u našoj školi malo teško.
- V. Što me u školi najmanje interesira? Zašto? — Mene u školi sve skoro jednako zanima. Nema predmeta, koji me makar i malo ne bi interesirao, svakako jedan više drugi manje!
- VI. Moj duševni odnos prema roditeljima i braći? — Ja sam jedinica! Moram iskreno priznati, jako razmažena! Ako mi se nešto desi, odmah bi se htjela ubiti. Kada zrelo promišljam o sebi, bojim se za svoju budućnost, da si ne bi zbilja što napravila! Ali se ipak negdje u dnu svoga srca nadam, da ću u budućnosti biti sretnija; već me je i moje sadašnje stanje potaklo, da se pomalo opametim. I moja majka me tješi, da ću biti sretnija u budućnosti.
- VII. Moja najmilija knjiga? Zašto? — Moja najmilija knjiga su idealizirani ljubavno-sentimentalni romani! Odlučila sam čitati i klasična djela, da se izobrazim, jer i to treba, da se dobije potrebna inteligencija i obrazovanost, ali romane najviše volim čitati. (Ne odviše fantastične!)
- VIII. Moj najmiliji šport? Zašto? — Moj najmiliji šport je je plivanje (sve vrste: Wasser-jöhring). Zašto osobito obožavam gimnastiku za ljepotu tijela. Onda još volim skijanje, malo sklizanje, a osobito obožavam pješačenje, ali ne obično pješačenje, nego samo u zoru, kada počinje ruđeti, negdje sama u parku ili poljima našega imanja!
- IX. Moja najmilija zabava? Zašto? — Ne mogu reći, da imam najmiliju zabavu. Ovisi o mojem momentanom raspoloženju! Kako sam već prije spomenula, mnogo volim samoću u mirnom i romantičnom kraju, gdje

čujem samo glas prirode (pticā i zelenila grmlja i cvjetova). Nekada u zgodnom društvu obožavam kino i kazalište, a osobito volim zabave, gdje se puno pleše (elitne zabave). Čajanke osobito to volim! Isto ovisi od osoba, da li su mi sve simpatične ili ne?!

- X. Moj najmiliji ples? Zašto? — Moj najmiliji ples je prije bio swing, međutim otkada sam »starija« postala, sve više obožavam tango. Isto ovisi, s kime ga plešem. Da mi se jedan ples ili jedna pjesma sviđi, ovisi o plesaču, s kojim ga plešem (slušam).
- XI. Kamo idem radije: u kino ili kazalište? Zašto? — Skoro da idem radije u kino nego u kazalište! U kinu volim gledati američanske komade, gdje se stepa, gdje je revija bogatih haljina i duhovitih viceva, gdje se pjevaju šlageri, i ako mogu biti t. j. sjediti u kinu s mladićem, kojega volim i za kojega me vežu nebrojene idealne uspomene, još sa mora!
- XII. Zašto dosta ljudi oskudno živi? — Prilično velik broj ljudi oskudno živi radi ovih političkih prilika.
- XIII. Zašto se moda neprestano mijenja? — Moda se mijenja zbog hirovitosti mnogih filmskih glumica, radi trgovačke sposobnosti mnogih velikih modnih salona, koji (su) sada na visokom nivou. Pa bilo bi i jednolično, da je moda uvijek ista! Bilo bi dosadno bez ikakvih modnih promjena u odjeći.

Tekst, koji nosi signaturu (M/204), prikazuje krizu puberteta, ali je pravi kontrast prijašnjem:

- I. Koliko mi je godina? — 17 mi je godina.
- II. Što želim postići u životu? — Živim u dosta teškim prilikama, pa sam već mogao dosta toga uvidjeti i upoznati. Prva mi je želja da postanem čovjek u pravom smislu riječi. Čovjek, koji će znati živjeti i vraćati milo za drago svakom po pravici. Kanim se posvetiti studijama (pravnim) da mogu obezbijediti siromašne roditelje.
- III. Kako sam zadovoljan sa školom? Zašto? — U školi ne prolazim baš najbolje, ali ipak školu volim kao zajednicu, koja nam dosta pruža, premda dosta i uskraćuje. Što se tiče gg. profesora, stvar je dosta zamršena. Ne volim ih sve, jer oni svi ne vole mene. Nervozni su, što ih ispričava u ovim teškim vremenima.
- IV. Moj najmiliji predmet u školi? Zašto? — Najviše volim h r v a t s k i jezik. Volim pisati i čitati sve ono, što ne smijem govoriti, a to u hrvatskim zadaćama još jedino mogu.

- V. Što me u školi najmanje interesira? Zašto? — Vjeronauk. Moji su kod kuće svi dobri katolici, a ja ipak ne volim vjeronauk kao predmet u školi. Kateheta je previše profesor, a premalo pop i pedagog, a to mu se osvećuje i osvećivat će mu se, ako ne promijeni taktiku rada i djelovanja među ljudima.
- VI. Moj duševni odnos prema roditeljima i braći? — Više volim majku, jer to ona i najviše zaslužuje. Otac je nervozan. Mala plaća, veliki izdatci, dugovi i sve što tišti privatnog činovnika. Sestra je bolesna (izgleda Tbc) volim je, premda to ona ne opaža. Zaljubljena je. (20 god.)
- VII. Moja najmilija knjiga? Zašto? — Pročitao sam juče knjigu »Mladež bez boga«. Neobično mi se svidjela, jer iznosi istine. Volim uopće svaku knjigu, u kojoj ima što više zbilje i istine. (Pomislio sam na ruske pisce).
- VIII. Moj najmiliji šport? Zašto — Od 12-te godine igram nogomet i volim ga, jer dosta dobro igram i jer dolazim u dodir s pravim drugovima. Držim, da bi u srednjoj školi trebalo dopustiti sudjelovanje u športu.
- IX. Moja najmilija zabava? Zašto? — Najmilija mi je zabava, kada se osjećam dobro bez obzira gdje i s kim. Volim biti sretan (ne bogat!), jer sam to jako rijetko.
- X. Moj najmiliji ples? Zašto? — Tango. Ne znam, zašto volim baš njega. Možda sam malo melankoličan? Nije ni čudo!
- XI. Kamo idem radije: u kino ili u kazalište? Zašto? — U kino mi je nekako sve stvarnije i mogućnije, jer kazalište jako dobro poznam. (Od 7. godine igrao sam u njemu).
- XII. Zašto dosta ljudi oskudno živi? Zašto? — Pa to mi svi znam. Pošto je kruh? Ima li šećera? Kakve su plaće? Kakav je red? Kakva pravica? Ko svim tim upravlja? Pitajte njega! Šutjet će i udarit po džepu, u kojem će zvoniti novci. Da zvonit će, dok mu ne odzvoni. Reda i rada, pa će biti i zadovoljnih ljudi, a ne oskudica i nezadovoljnika.

Zašto nas ne pitate, kako živimo i mi, premda smo mladi. Što osjećamo mi! Da li smo zadovoljni sa poretkom i životom, a ne o školi, plesu i zabavi. Vjerujte, o onom drugom pisali bismo bolje i više makar smo još maloljetni. Ali ne zaboravite, da smo i mi ljudi, koji osjećaju, misle, žude, a i kažnjavaju. Doduše rijetko, ali pošteno. Na nama je budućnost. I naša i one gospode, koja se igraju živcima i životom našim, i naših roditelja. — Poručite im to. —

Od stotina ovakovih i sličnih podataka skupio sam na temelju statističke obradbe odgovore iste vrste i tako sam dobio pogled u ideale i krize zagrebačke srednjoškolske omladine krajem 1940. Taj je posao tražio uporan i oprezan rad. Pogotovu, ako se uzme u obzir, da ta vrela nijesu štampana, te upravo toga radi imadu veliku važnost. To je i razlog, da su na nekim mjestima ta vrela obilnija primjenjivana, nego bi se možda inače činilo potrebnim. Samo se po sebi razumije, da to nijesu bila jedina vrela. Ovima se pridružila i literatura iz područja omladinske psihologije i razvoja. Na mnogim je mjestima literatura morala ostati kao pouzdan popunjatelj ili davalac direktive.

Mnogi autori, koji su obrađivali problematiku omladinskog doba i stvorili djela trajne vrijednosti, pošli su putem upitnih araka. Neki od njih nijesu htjeli publicirati procentualne rezultate dobivenih odgovora.⁶

Mi donosimo statistički grupirane pojedine tipove odgovora i postotke. Kod toga odmah svijesno naglašujemo, da shema nije trajne vrijednosti, nego tek pokazuje izvjesno približno realno stanje anketirane omladine koncem 1940. godine. Donosimo procentualne podatke, da oni, koje bi to moglo interesirati, dobiju bar neki uvid u tendencije današnje srednjoškolske omladine. Konac 1940. g. je prekretnica, iza koje su sve jače nadirale konture novoga raspoloženja. Provedena anketa fiksira duševno stanje zagrebačke srednjoškolske omladine krajem 1940. Sada, kad se želi odgojiti nova omladina, ovaj prikaz može pomoći, da se omladina bolje upozna u svojim idealima i krizama. Tako čitava obradba dobiva šire značenje i vrijednost.

Kao što se već moglo opaziti u pojedinim odgovorima omladine na postavljena pitanja, nije uvijek odgovor samo u jednom smjeru, nego može obuhvatiti i više različitih stvarnih pojmova. Po naravi takvog odgovora sve su spomenute stvari, odnosno pojmovi ravnopravni. To je razlog, da ih moramo sve uzeti u obzir kod sastavljanja statistike i toga radi je broj odgovora u tabelama redovito veći od broja testova. Ta činjenica opet povlači za sobom neku mogućnost nesnalaženja u brojkama, jer se u statističkim podatcima mogu brojke odnositi ili na broj odgovora o nekom pitanju ili na broj testova ankete. Jedno je i drugo veoma važno. Eto primjera. U 84 testa srednjoškolaca našlo se izjava protiv vjeronauka. Budući da je broj anketiranih srednjoškolaca 577, to se protiv vjeronauka obzirom na testove izjavilo 14,58%, a obzirom na odgovore 11,74%. Rubrika: »nije odgovorilo« odnosi se uvijek na broj testova, dok priložene tabele uvijek rade s brojem odgovora.

⁶ Isp. J. Hoffman: Jugendkunde, Freiburg i. B. 1922. str. 19.

I. Koliko mi je godina?

	Srednjoškcolci		Srednjoškcolke	
	broj od- govora	post- tak	broj od- govora	post- tak
Nije odgovorilo	3	0,52	2	0,52
Četrnaest godina	5	0,87	14	3,64
Petnaest godina	82	14,21	77	19,996
Sesnaest godina	155	26,86	101	26,23
Sedamnaest godina	123	21,32	85	22,08
Osamnaest godina	117	20,28	87	22,594
Devetnaest godina	53	9,18	16	4,16
Dvadeset godina	32	5,55	3	0,78
Dvadeset i jedna godina	5	0,87	—	—
Dvadeset i dvije godine	—	—	—	—
Dvadeset i tri godine	1	0,17	—	—
Dvadeset i četiri godine	1	0,17	—	—
Ukupno	577	100,00	385	100,000

Broj godina je važan, te nam služi kao kriterij, da na prvi pogled možemo razlučiti, da li je anketirani u tako zvanj nega-
tivnoj dobi razvoja, ili je u dobi adolescencije, da li je prerano
dozrio i t. d.

II. Što želim postići u životu?

C i l j	Srednjoškcolci		Srednjoškcolke	
	broj od- govora	post- tak	broj od- govora	post- tak
Raditi za svrhunaravske ciljeve	22	2,94	24	4,64
Posvetiti se umjetnosti	10	1,34	24	4,65
Raditi u intelektualnom zvanju	390	52,21	203	40,24
Koristiti drugima (domovini, na- rodu i t. d.)	87	11,65	69	13,36
Brak i porodica	19	2,54	132	25,61
Općenito i nejasno izraženi ciljevi	219	29,32	60	11,50
Ukupno	747	100,00	512	100,00

Na pitanje II. nije odgovorilo: 7 srednjoškcolaca: 1,19%
4 srednjoškcolke: 1,04%.

Skupina »rad za vrhunaravne ciljeve« kod srednjoškcolaca
imade 17 svećeničkih zvanja. — Kod srednjoškcolki: Časna se-
stra 12 odgovora; biti katolikinja 5; rad na slavu Božju 7.

»Umjetnici«: Književnik 6; muzičar 2; slikar 1; glumac 1;
»Glazba« 13; glumica 1; crtačica 2; spisate-
ljica 2; slikarica 3; umjetnost 2.

Intelektualna zvanja:

Srednjoškcolci: liječnik 78; apotekar 4; inženir 139; profesor
27; veterinar 22; vojna akad. 42; pravnik 20;

naučenjak 13; političar 8; komercijalna struka 13; činovnik 14; ostala zvanja: 10.

Srednjoškolke: liječnik 39; apotekarica 20; inženir 17; učiteljica 13; profesorica 52; pravnik 2; političar 1; komercijalna 1; studij univerze 25; činovnica 21; postići zvanje 12.

Općenito i nejasno izraženi ciljevi.

Srednjoškolci:

a) općenito: pošten i radin čovjek 12; dobar član društva 4; biti čovjek 10; lična sloboda 2; športaš 4; karijera 2; razumjeti smisao života 1; upoznati istinu 1; upoznati život 1; duševnu ravnotežu 1; uspjeh u budućem radu 1; dobar drug 1; pravednije društveno uređenje 1; sreću 22; za sada da svršim srednju školu 20; osigurati existenciju 74;

b) neodređeni: ne znam 15; nisam mislio još na to 3; još nijesam odlučio 7; neozbiljno 7; nejasno 33.

Srednjoškolke:

zadovoljstvo 5; sretan život 6; biti samostalna 26; sreću, slavu 12; ne znam i slično 9.

III. Kako sam zadovoljan sa školom?

Nije odgovorilo: Srednjoškolci: 6 (1,02%)

Srednjoškolke: 4 (1,04%)

	Srednjoškolci		Srednjoškolke	
	broj odgovora	postotak	broj odgovora	postotak
»Zadovoljni«				
Posve zadovoljan	20	3,15	24	5,07
Vrlo zadovoljan	38	5,99	66	13,96
Zadovoljan	135	21,26	117	24,74
Volim školu	—	—	31	6,55
Dosta zadovoljan i sl.	199	31,35	75	15,86
»Nezadovoljni«				
Nikako zadovoljan	60	9,46	41	8,67
»Nezadovoljan«	148	23,31	32	6,76
Nepravde	17	2,66	36	7,61
Promjene nast. plana	18	2,82	51	10,78
Ukupno	635	100,00	473	100,00

Zadovoljni: Srednjoškolci: 62, 15%

Srednjoškolke: 66, 18%

Nezadovoljni: Srednjoškolci: 38, 25%

Srednjoškolke: 33, 82%

Ovi rezultati pokazuju u drugom svijetlu tvrdnju »Poleta«, 1940. br. 2., str. 7., gdje se veli: »Kod nas — većina đaka nije zadovoljna sa školom«.

IV. Najmiliji predmet.

Nije odgovorilo: Srednjoškolci: 4 (0,46%)

Srednjoškolke: 3 (0,45%)

P r e d m e t i	Srednjoškolci		Srednjoškolke	
	broj od- govora	postotak	broj od- govora	postotak
Vjeronauk	19	2,20	26	3,90
Jezici:				
Hrvatski	84	9,75	110	16,52
Njemački	25	2,90	70	10,51
Francuski	30	9,28	88	13,22
Talijanski	19	2,20	9	1,35
Latinski	56	6,50	59	8,87
Grčki*	54	6,26	—	—
Prirodne nauke:				
Zemljopis	44	5,10	27	4,05
Povijest	100	11,60	104	15,62
Matematika	102	11,83	41	6,16
Fizika	55	6,38	9	1,35
Kemija	53	6,15	24	3,60
Prirodopis	63	7,31	27	4,05
Etnologija	3	0,35	5	0,75
Psihologija	10	1,16	3	0,45
Higijena	3	0,35	6	0,90
Povijest umjetnosti	6	0,70	1	0,15
Vještine:				
Pjevanje	2	0,23	1	0,15
Crtanje	11	1,28	14	2,10
Gimnastika	38	4,41	7	1,05
Ostali razni odgovori	35	4,06	35	5,25
Ukupno	826	100,00	666	100,00

Vjeronauk: Srednjoškolci: 19 (2,20%)

Srednjoškolke: 26 (3,90%)

Jezici: Srednjoškolci: 318 (36,89%)

Srednjoškolke: 336 (50,47%)

Prirodne nauke: Srednjoškolci: 439 (50,93%)

Srednjoškolke: 247 (37,08%)

Vještine: Srednjoškolci: 51 (5,92%)

Srednjoškolke: 22 (3,30%)

Iz priložene tabele možemo raspoznati relativno stanje pojedinih predmeta. Za naše ciljeve napose je važno isporediti vjeronauk kao predmet s ostalim predmetima. Rezultat je veoma nepovoljan po vjeronauk.

* Među anketiranim srednjoškolcima bilo je 275 učenika klasične gimnazije i 302 realne gimnazije.

V. Što me najmanje interesira u školi?

Nije odgovorilo: Srednjoškolaca: 33 (5,72⁰/o)Srednjoškolke: 32 (8,32⁰/o)

P r e d m e t i	Srednjoškolci		Srednjoškolke	
	broj od- govora	post- tak	broj od- govora	post- tak
Vjeronauk	84	11,74	1	0,24
Jezici:				
Hrvatski	16	2,23	19	4,49
Njemački	34	4,75	26	6,13
Francuski	35	4,89	24	5,66
Latinski	163	22,77	50	11,79
Grčki	42	5,87	—	—
Prirodne nauke:				
Zemljopis	29	4,05	6	1,41
Povijest	37	5,16	5	1,18
Matematika	110	15,38	105	24,77
Fizika	25	3,49	21	4,94
Kemija	12	1,67	7	1,65
Prirodopis	15	2,09	34	8,02
Psihologija	6	0,84	2	0,47
Higijena	2	0,28	2	0,47
Povijest umjetnosti	4	0,56	—	—
Vještine:				
Pjevanje	10	1,39	3	0,71
Crtanje	11	1,52	29	6,84
Gimnastika	4	0,56	10	2,36
Ostali razni odgovori	77	10,76	80	18,87
Ukupno	716	100,00	424	100,00

Vjeronauk: Srednjoškolci: 84 (11,74⁰/o)Srednjoškolke: 1 (0,24⁰/o)Jezici: Srednjoškolci: 290 (40,51⁰/o)Srednjoškolke: 119 (28,07⁰/o)Prirodne nauke: Srednjoškolci: 240 (33,52⁰/o)Srednjoškolke: 182 (42,91⁰/o)Vještine: Srednjoškolci: 25 (3,47⁰/o)Srednjoškolke: 42 (9,91⁰/o)

Skupina »razni odgovori« izgleda ovako za mladiće:

Sve me interesira 43 (6,01⁰/o)Gotovo ništa me ne interesira 3 (0,42⁰/o)Dosadno tumačenje 8 (1,12⁰/o)Ocjene 5 (0,70⁰/o)

Skupina »nije dobar« imade ovaj sastav:

Srednjoškolci: »ne razumiju me«: 11; ne slažem se s roditeljima: 9; slab: 4; jako slab: 3; ne slažem s ocem: 4; ne volim oca: 1; mrzim oca: 1; ne slušam: 3; nepovjerljiv: 2; nije dobar: 7; to bi govorio u ispovijedaonici: 1; osjetljiv: 1; čudan: 1; ne volim ih: 1; koji put ih zamrzim: 1; vrlo površan: 2; prilično nenormalan: 1.

Srednjoškolke: nepovjerljiva: 18 (3,70%), nije dobar: 14 (2,88%), ne razumiju me: 17 (3,50%).

VII. Najmilija knjiga.

Nije odgovorilo: Srednjoškolci: 31 (5,38%)

Srednjoškolke: 11 (2,86%)

Vrsta lektire	Srednjoškolci		Srednjoškolke	
	broj odgovora	postotak	broj odgovora	postotak
Romani	456	73,20	372	75,91
Pjesme	26	4,16	19	3,88
Drame	14	2,25	5	1,02
Religiozne	25	4,01	24	4,90
Znanstvene	34	5,47	2	0,41
Poučne	12	1,93	24	4,90
Duhovite	8	1,28	—	—
Školske knjige	6	0,96	—	—
Raznovrsne knjige	15	2,41	21	4,28
Nejasni odgovor	27	4,33	23	4,70
Ukupno	623	100,00	490	100,00

Pisci romana	Srednjoškolci		Srednjoškolke	
	broj odgovora	postotak	broj odgovora	postotak
Hrvatski pisci				
Budak	30	4,82	20	4,08
Đalski	14	2,25	3	0,61
Kozarac	8	1,28	6	1,22
Kumičić	11	1,77	8	1,63
Novak	10	1,61	9	1,84
Senoa	26	4,17	32	6,53
Strani pisci				
Dostojevski	30	4,82	10	2,04
Gorki	18	2,89	1	0,20
Hugo	6	0,96	1	0,20
Sienkiević	10	1,61	16	3,26
Tolstoj	14	2,25	4	0,82
Zola	16	2,57	1	0,20

Skupina »romani«:

Srednjoškolci: U skupini »roman« nalazi se zastupan veći dio poznatih hrvatskih i stranih pisaca. Njihov postotak vidi se iz priložene druge tabele. Po narodnostima dolaze knjige romansiera: Rusa, Poljaka, Francuza, Engleza, Nijemaca.

Od vrsta romana zastupani su: Psihološki romani 13 (2,09⁰/o); socijalni romani 43 (6,91⁰/o); historijski romani 4 (0,64⁰/o); realistički romani 7 (1,12⁰/o); ljubavni romani 8 (1,28⁰/o); pornografski roman 2 (0,32⁰/o); kriminalni roman 2 (0,32⁰/o).

Srednjoškolke: Hrvatski i strani pisci romansieri: vidi tablice. Inače pojedinačno naglašuju djevojke vrste romana ovako:

Realistički romani 13; historijski 14; socijalni roman 12; psihološki roman 5; ljubavni roman 9; romani iz omladinskog života 7; naturalistički 1; vašarski roman 1.

VIII. Najmiliji šport.

Nije odgovorilo: Srednjoškolci: 14 (2,43⁰/o)

Srednjoškolke: 16 (4,16⁰/o)

	Srednjoškolci		Srednjoškolke	
	broj odgovora	postotak	broj odgovora	postotak
Plivanje	146	19,78	140	26,41
Veslanje	49	6,64	34	6,42
Jedrenje	18	2,44	5	0,95
Uzdušno jedrenje	8	1,08	—	—
Nogomet	67	9,08	—	—
Rukomet	21	2,85	—	—
Ping-pong	51	6,91	20	3,78
Skijanje	73	9,89	60	11,32
Sklizanje	33	4,47	95	17,93
Tenis	43	5,83	43	8,12
Planinarenje	40	5,42	29	5,44
Lako-atletika	52	7,05	4	0,76
Teško-atletika	8	1,08	—	—
Gimnastika	15	2,03	4	0,76
Hockey	7	0,95	—	—
Jahanje	12	1,63	11	2,07
Biciklistika	16	2,17	13	2,45
Lov	9	1,22	1	0,19
Šetnja	—	—	20	3,78
Bavim se svima športovima	8	1,08	7	1,32
Ne bavim se športom	49	6,64	31	5,84
Raznoliki odgovori	13	1,76	9	1,70
Gledam natjecanja	—	—	4	0,76
Ukupno	738	100,00	530	100,00

IX. Najmilija zabava.

Nije odgovorilo: Srednjoškolci: 28 (4,86%)

Srednjoškolke: 6 (1,56%)

	Srednjoškolci		Srednjoškolke	
	broj od- govora	posto- tak	broj od- govora	posto- tak
Čitanje	147	20,04	171	30,76
Glazba	122	16,34	108	19,42
Šport	129	17,28	32	5,76
Šetnja, izleti	44	5,89	52	9,35
Ples	28	3,74	30	5,40
Šah	41	5,48	—	—
Kazalište	21	2,71	17	3,05
Kino	12	1,60	12	2,17
Društvo	48	6,42	53	9,53
Učenje	—	—	7	1,26
Modeliranje	15	2,01	1	0,18
Ručni rad	—	—	33	5,93
Igra	—	—	17	3,05
»Bastlanje«	36	4,82	—	—
Različite ostale zabave	92	12,20	23	4,14
Ne bavljam se	11	1,47	—	—
Ukupno	746	100,00	556	100,00

Skupina »društvo« izgleda približno ovako:

Srednjoškolci: »Društvo« 16; društva 1; »veselo društvo« 3; »žensko i muško društvo« 5; »žensko društvo« 8; društvo drugova 10; društvo seljaka 2; društvo radnika 1; »zafrkavanje cura« 2.

Srednjoškolke: »Razgovori u društvu 23; »društvo« 24; »zabaviti se sa mladićima« 3; društvo djevojaka 2; šaliti se 1.

»Različite zabave«

Srednjoškolci: »Gostionica« 2; »druženje i kretanje sa ži-
cerima 1; spavanje 1; ljenčarenje 1; sanjarenje 2; lutanje 1;
šala s poznatim 1; sevdalinke 1; kartanje 3; biljar 2; rendez 4;
flirt 1; čajanke 2; debatiranje o politici 6; debate 4; rad u polju
4; samoća 5; rješavanje rebusa 6; pisanje pjesama, novela 3;
rad kod kuće 7; rad za domovinu 3; križarska organizacija 1;
studij teol. pitanja 1; propovijed 1; izložbe 1; . . . itd.

Srednjoškolke: sanjariti 2; politizirati 3; pisanje pjesama
2; samoća 9; »debata« 1; sastanak sa kolegicom 1; pričanje vi-
ceva 1; rendez 1; časovi slobode 1; gledati album 1; zafrkavati 2.

X. Najmiliji ples.

Nije odgovorilo: srednjoškolci: 23 (4,68%); srednjoškolke: 19 (4,94%).

	Srednjoškolci		Srednjoškolke	
	broj od- govora	post- tak	broj od- govora	post- tak
Ne plešem	256	42,81	94	23,38
Počeo sam učiti	6	1,00	—	—
Balet	—	—	4	0,99
Swing	64	10,70	31	7,73
Valcer	92	15,38	147	36,56
Tango	119	19,91	90	22,39
Ostali strani plesovi	29	4,85	5	1,74
Svi plesovi	5	0,84	14	3,48
Narodni plesovi	17	2,84	10	2,49
Ostali odgovori	10	1,67	7	1,24
Ukupno	598	100,00	402	100,00

Prema tome pleše: srednjoškolaca: 55,52%, srednjoškolki: 75,38%.

Plešu moderne plesove: srednjoškolci: 52,68%, srednjoškolke: 73,15%.

Slikokaz ili kazalište?

Nije odgovorilo: Srednjoškolci: 8 (1,39%)

Srednjoškolke: 8 (2,08%)

	Srednjoškolci		Srednjoškolke	
	broj od- govora	post- tak	broj od- govora	post- tak
Kazalište	329	52,72	234	53,42
Slikokaz	277	44,40	184	42,01
Ne idu nikuda ili vrlo rijetko i slično	18	2,88	20	4,57
Ukupno	624	100,00	438	100,00

Skupina: »ne idem nikuda«:

Srednjoškolci: »ne idem nikuda« 13; »idem rijetko« 13; sporedno 1; »odviše banalno pitanje« 1.

Srednjoškolke: »Ne volim ni u jedno ni u drugo« 12; »rijetko idem u slikokaz i u kazalište« 6; »Neznam« 1.

Skupina: »kazalište«:

Srednjoškolci: »Najbolja djela« 6; kazalište bolje nego kino 6; služi mi više za školu 5; narodni običaji i materinji jezik 8; vidim stvarnije i jasnije 6; komadi iz prošlosti 5; stara umjetnost 30; igraju živi ljudi 31; operâ radi 38; pouke radi 18; nema trikova 4; materinji jezik 3; daje bolje obrazovanje 2; hrvatski komadi 3; korisnije 7; više me zanima 4; nosilac kulture 5; objektivnije 2; drame 9; vrjednije, realnije, moralnije, naravnije 12; služi mi u školi 5; i t. d.

Srednjoškolke: Opere 48; drame 11; operete 5; zornije nego kino 10; realnije 20; uvjerljivije 22; više pouke 15; korisnije, veća vrijednost komada, živi umjetnici 5; i t. d.

Slikokaz:

Srednjoškolci: jer me više zabavlja 19; jeftinije 36; slike se brže mijenjaju 13; vidim opširnije 11; prikazuje više događaja 6; veći izbor komada 3; mnogo poučnih stvari 7; bliže životu 3; modernije 3; napetije i zanimivije 2; realnije od kazališta 6; tehnički dotjeranije 3; više radnje 3; nema pauza 10; vidim sve što ne treba 1; i t. d.

Srednjoškolke: više vidim 51; zgodniji glumci 4; jeftinije 7; zornije 3; nema pauza 3; više radnje 4; radnja se brzo odvija 4; uvjerljivije 6; bolje se uživim 9; vidim nepoznate krajeve 11; poučniji 5; realniji 7; ne moram se oblačiti 10; vidim lijepe haljine 3; zabavnije 23; vidim svoju simpatiju (glumca) 1; i t. d.

XII. Zašto dosta ljudi oskudno živi?

Nije odgovorilo: Srednjoškolci: 23 (3,99%)
Srednjoškolke: 46 (11,43%)

	Srednjoškolci		Srednjoškolke	
	broj od- govora	posto- tak	broj od- govora	posto- tak
Ekonomski liberalizam i njegove posljedice				
Kapitalizam	93	12,29	83	16,70
»Nema dobre uprave«	93	12,29	9	1,81
»Korupcija« i t. d.	59	7,79	23	4,63
»Loš poredak«	38	5,02	16	3,22
»Nije riješeno socijal. pitanje«	24	3,27	10	2,01
»Nema rada i zarade«	29	3,83	43	8,65
Soc. nepravda«	23	3,04	12	2,41
»Židovi«	19	2,51	1	0,20
»Slobodni zidari«	2	0,26		
Vlastita krivnja				
»Dijelom su sami krivi«	69	9,12	25	5,03
»Ne će raditi«	43	5,68	26	5,23
Nepotrebno troše	38	5,02	87	17,51
Piće	32	4,23	24	4,84
Kartanje	5	0,66	4	0,80
Vjersko moralni uzroci	76	10,05	84	16,90
Politički uzroci	22	2,91	9	1,81
Ostali uzroci	91	12,03	41	8,25
Ukupno	756	100,00	497	100,00

Ekonomski liberalizam i njegove posljedice: srednjoškolci: 50,30%, srednjoškolke: 39,63%.

Vlastita krivnja: srednjoškolci: 26,71%, srednjoškolke: 33,41%.

Vjersko moralni uzroci: srednjoškolci: 10,05%, srednjoškolke: 16,90%.

XIII. Zašto se moda neprestano mijenja?

	Srednjoškolke	
	broj odgovora	postotak
Lukrativni razlozi	94	23,50
Ljudi traže novo	129	32,25
Promjenljivost žene	41	10,25
»Da troše novac«	33	8,25
Dame nemaju drugog posla	29	7,25
Da se istaknu	27	6,75
Gluposti radi	18	4,50
Ne znam	19	4,75
Ne ravnam se po modi	10	2,50
Ukupno	400	100,00

Orijentacija testova

Priložena tabela ukratko prikazuje brojno i procentualno stanje vjerske, nacionalističke, komunističke orijentacije anketiranih zagrebačkih srednjoškolaca i srednjoškolki krajem 1940.

Vjerska

orijentacija testa	indiferentan	kriza	ateist	vjernik	Ukupno
Mladići	456	27	39	55	577
	79,03 %	4,68 %	6,76 %	9,53 %	100,00 %
Djevojke	289	2	—	94	385
	75,06 %	0,52 %	—	24,42 %	100,00 %

Nacionalistička

orijentacija testa	s oznakom ŽAP Pavelić Starčević	pozitivno nacional.	vjerojatno nacional.	Ukupno
Mladići	28	83	42	153
	4,85 %	14,23 %	7,29 %	26,37 %
Djevojke	8	86	22	116
	2,08 %	22,37 %	6,71 %	31,16 %

Komunistička

Orijentacija testa	s oznakom SSSR	pozitivno komunist.	vjerojatno komunist.	Ukupno
Mladići	7	40	32	79
	1,21 %	6,92 %	5,55 %	13,69 %
Djevojke	—	—	2	2
	—	—	0,52 %	0,52 %

Ostali su odgovori pojedinačni, a glase: politika, đачke spletke, drugovi, glupe šale, drugi redovi, ispitivanje, zadaće itd.

Kod djevojaka skupina »razni odgovori« izgleda ovako: Sve me interesira 7 (13,44⁰/o); nejasni odgovori 16 (3,77⁰/o); ocjene i t. d.

I ovdje je vjeronauk kod srednjoškolaca treći od omraženih predmeta: latinski 163 (22,77⁰/o); matematika 110 (15,38⁰/o); vjeronauk 84 (11,74⁰/o).

VI. Roditelji i braća.

Nije odgovorilo: Srednjoškolci: 11 (2,86⁰/o)
Srednjoškolke: 29 (7,54⁰/o)

	Srednjoškolci		Srednjoškolke	
	broj od- govora	posto- tak	broj od- govora	posto- tak
Pozitivan				
Veoma ih volim	52	7,45	74	15,22
Volim ih	100	14,33	63	12,96
Veoma dobar	34	4,87	30	6,17
Dobar	89	12,75	35	7,20
Odličan	25	3,58	—	—
Poštujem (cijenim)	82	11,75	72	14,81
Povjerljiv	115	16,48	133	27,37
Slažem se	82	11,75	—	—
Dosta dobar	23	3,29	—	—
Negativan				
Nije dobar	53	7,59	49	10,08
Nije dobar prema braći	16	2,29	11	2,26
Ostali odgovori	27	3,87	19	3,93
Ukupno	698	100,00	486	100,00

Pozitivan: Srednjoškolci: 602 (86,25⁰/o)
Srednjoškolke: 407 (83,73⁰/o)

Negativan: Srednjoškolci: 69 (9,88⁰/o)
Srednjoškolke: 60 (12,34⁰/o)

Skupina »ostali odgovori« ovako je sastavljena:

Srednjoškolci: nejasan odgovor 13; to se vas ne tiče 4; nemam roditelja 6; ne živim kod roditelja 3; ostavljen od roditelja 1.

Srednjoškolke: nejasan odgovor 8; roditelja nemam 5; nemam majke 2; roditelji se svađaju 1; neznam 1.

L I T E R A T U R A :

1. Alajbeg Mladen: Vjerske vježbe učenika, Vrhbosna LIV, Sarajevo 1940.
2. Barac Fran: Prilog reformi nauka vjere u srednjim školama; Katolički List LVI, br. 16, Zagreb 1905.
3. Bogovič Ivan: Zzgojna dinamika, Vrhbosna LIV, Sarajevo 1940.
4. Bopp Linus: Das Jugendalter und sein Sinn, Freiburg i. B. 1927.
5. Foerster, Friedrich Wilhelm, Jugendseele. Jugendbewegung, Jugendziel, Eerlenbach — Zürich 1923.
6. Foerster, Friedrich Wilchem, Schule und Charakter, Zürich 1920.¹⁴
7. Göttler Joseph: System der Pädagogik im Umriss, München 1932.⁹
8. Gunčević Josip: Problem zaljublivanja u srednjoškolskim klubama; Katolički Tjednik XVII (XX), br. 28 sqq., Sarajevo 1941.
9. Hoffmann Jakob: Handbuch der Jugendkunde und Jugenderziehung, Freiburg i. B. 1922.²⁻³
10. Horvat Josip: Sedmi be. Iz dnevnika jednog srednjoškolca, Zagreb 1939.
11. Horvath Odön: Mladež bez Boga, Zagreb 1939.
12. Jäger van: D. I. Kino-škola nemorala ili odgojitelj djece Božje?!, Život XIX. br. 4, Zagreb 1938.
13. Keilchacker Martin: Der ideale Lehrer nach der Auffassung der Schüler. Eine experimentelle Untersuchung Freiburg i. B. 1932.
14. Kolarek Nikola: Reforma vjeronaučnog nastavnog plana za srednje škole, Katolički List LXXXVII, br. 25, 26, 29, 30, 44, 45, 47, 50, 51, LXXXVIII, br. 1. Zagreb 1936.
15. Kniewald Dragutn: a) Pastirsko bogoslovlje, sv. I. Zagreb 1930; b) Dr. Ivan Merz, život i djelovanje, Zagreb 1932.; c) Psihologija omladinske lektire, Bogoslovska Smotra XII. br. III. Zagreb 1924.; d) Katolici, novi plesovi i tjelesni uzgoj, Bogoslovska Smotra XIV. br. III. Zagreb 1936.; e) Omladina i Crkva, Kršćanska škola XXX., br. 9—10, Zagreb 1927.; f) Mjesec dana u zagrebačkim kinematografima, Katolički List, LXXIV, br. 14, Zagreb 1923.; g) Prilog religijskoj psihologiji omladine, Katolički List LXXIV, br. 1, Zagreb 1923.
16. Kukula Ivan: D. I. Seksualni odgoj intelektualne omladine, Život XXI, br. 3—4, Zagreb 1940.
17. Maraković Ljubomir: Ljudi naših dana, Hrvatska Prosvjeta IV. Zagreb 1917.
18. Matičević Stjepan: Značenje i rad Zajednice doma i škole, Zagreb 1934.
19. Mikac Marijan: Ideja u filmu i trgovina sa ilfmom, Nova Evropa XXVIII, br. 8; Beograd 1935.
20. Nowakowski Zygmunt: a) Rt Dobre Nade, Zagreb 1939.; b) Rubikon, Zagreb 1939.
21. Olgiati Francesco: I nostri giovani e la purezza, Brani di vita ed esperienze personali, Milano 1938.¹⁰
22. Pagel Friedrich: Pädagogik der Nichtpädagogen. Erziehungsgedanken in der schönen Literatur des 20. Jahrhunderts, Berlin-Leipzig 1930.

23. Pflieger Michael: a) Die pädagogische Situation. Gedanken zur gegenwärtigen Lage religiöser Erziehung, Innsbruck 1932.; b) Religionsunterricht, tri svezka, Innsbruck 1935.
24. Pieper Josef: a) Traktat über die Klugheit, Leipzig 1937.; b) über die Hoffnung, Leipzig 1938.²; c) Vom Sinn der Tapferkeit, Leipzig 1938.³
25. Pijo XI.: a) Divini illius magistri, AAS, XXII. (1930.); b) Vigilanti cura, AAS, XXVIII (1936.).
26. Pregrad Zlatko: Psihičke karakteristike naroda. Prilog upoznavanju psihičkih osebina naše omladine, Napredak LXXXI, br. 1., Zagreb 1940.
27. Stonner Anton: Die Religiös — sittliche Führung Jugendlicher durch den Priester. Eine Darstellung der katholischen Seelenleitung Jugendlicher. Freiburg i. Br. 1934.²
28. Tóth Tihomér: Jugendseelsorge, Paderborn 1933.
29. Weiser Franz: Svijetlo planina, Zagreb 1939.²
30. Werfel Franz: Proslava mature. Povijest jedne mladenačke krivnje, Zagreb 1935.
31. Wust Peter: Metafizička misija žene; Seksualni problemi, Zagreb 1939.
32. Zimmermann Stjepan: Filozofija i religija I., Zagreb 1936.
33. Živković Andrija: K pitanju »seksualnog odgoja«. Bogoslovska Smotra XIX. Zagreb 1931.

Ostala literatura:

1. Srednjoškolci govore, Zagreb 1936.
 2. Das kommunistische Manifest, Berlin 1910.⁸
 3. Polet, list hrvatskih đaka, Zagreb, 1940.
 4. Josef Spieler: Lexikon der Pädagogik der Gegenwart, Freiburg i. B. dva sveska) 1930. i 1932.
-